

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het VPRO-radioprogramma *Het Gebouw* met een *In memoriam* over:

A.L. (Anton) Constandse (1899-1985)

Datum : 29-03-1985

Lokatie : Onbekend (VPRO studio?)

Onderwerp(en) : Constandse als vriend, Constandse over zijn moeder en de dood.

Duur interview : 17:13 (min/sec)

Naam spreker : Wouter Gortzak

Kader/context : VPRO-programma *Het Gebouw*, op 29-03-1985 "In memoriam Anton Constandse" uitgesproken door Wouter Gortzak naar aanleiding van het overlijden van Constandse een week eerder. (http://www.vpro.nl/speel.POMS_VPRO_508689.html)

Niveau van uitwerking : Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)

Drager : Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand **WAV- 065-A**.

Datum uitwerking : 20-09-2011

Uitgewerkt door : Wouter Meesen (bijgewerkt 08-12-2014 Paul Baken)

Respondent : A.L. (Anton) Constandse (1899-1985).

Constandse was vrijdenker, humanist en anarchist. Hij was een productief publicist en spreker, onder andere over moderne geschiedenis, politiek, literatuur, filosofie, wetenschap en cultuur, en seksualiteit. Voor de oorlog schreef hij onder meer voor *Alarm* (anarchistisch tijdschrift), *De*

Vrijdenker en *De Vrije Arbeider*. Hij gold in die tijd als notoir anarchist. In 1927 en 1934 werd hij wegens opruiing in gearresteerd en in 1932 nam de overheid zijn publicatie *Nederland, God en Oranje* in beslag. Constandse noemde zich vanaf 1917 'sociaal-anarchist', maar nadat hij in 1938 de Spaanse Burgeroorlog had bezocht, verloor hij zijn vertrouwen in de haalbaarheid van het politieke anarchisme. Wel bleef het anarchisme de rest van zijn leven een cultureel uitgangspunt voor hem.x

Bijna de hele oorlog (oktober 1940 tot september 1944) was Constandse geïnterneerd, onder andere in Buchenwald en St. Michielsgestel. Mede door de contacten die hij daar opdeed, kon hij na de oorlog hoofdredacteur buitenland worden bij de liberale kwaliteitskrant het *Algemeen Handelsblad* (1946-1964). Daarnaast schreef hij o.a. voor *De Vrijdenker* en *Verstandig Ouderschap* (NVSH).

Na zijn pensioen publiceerde hij vooral in *De Gids*, *Vrij Nederland*, *De Nieuwe Linie* en *De As*, en sprak hij wekelijks een commentaar uit voor de VPRO. In de jaren '60 ontdekte de protestgeneratie hem als inspirator.

Constandse was van 1957-1961 lid van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. Van 1954 tot 1964 was Constandse vaste medewerker van het humanistisch wetenschappelijk tijdschrift *Rekenschap*, en van 1968 tot 1970 was hij hoofdredacteur van het blad *Mens en Wereld*.

In 1973 ontving hij de Dr. J.P. van Praag-prijs omdat hij 'tallozen bewust maakte van de waarden van het vrije denken en het humanisme'.

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
Cassette kant A: 00:00 - 00:51	Introductie	
00:51 - 01:18	Muziek.	
01:18 - 03:11	Over Constandse als journalist, als anarchist.	
03:11 - 04:05	Of Constandse feilloos was.	
04:05 - 05:09	Over dat Constandse zoveel aanhang had onder jongeren.	Hij radicaliseerde in de jaren '70.
05:09 - 06:48	Constandse was integer en direct met een grote feitenkennis.	
06:48 - 09:19	Constandse over zijn moeder en haar overlijden.	Een fragment met Constandse zelf in een VPRO-radioprogramma uit 1972.
09:19 - 11:03	Over de begrafenis van de moeder van Constandse.	
11:03 - 13:50	Over een concentratiekamp.	

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
13:50 - 16:50	Over de angst voor het leven en de dood.	
16:50 - 17:13	Muziek.	
17:13	Einde.	